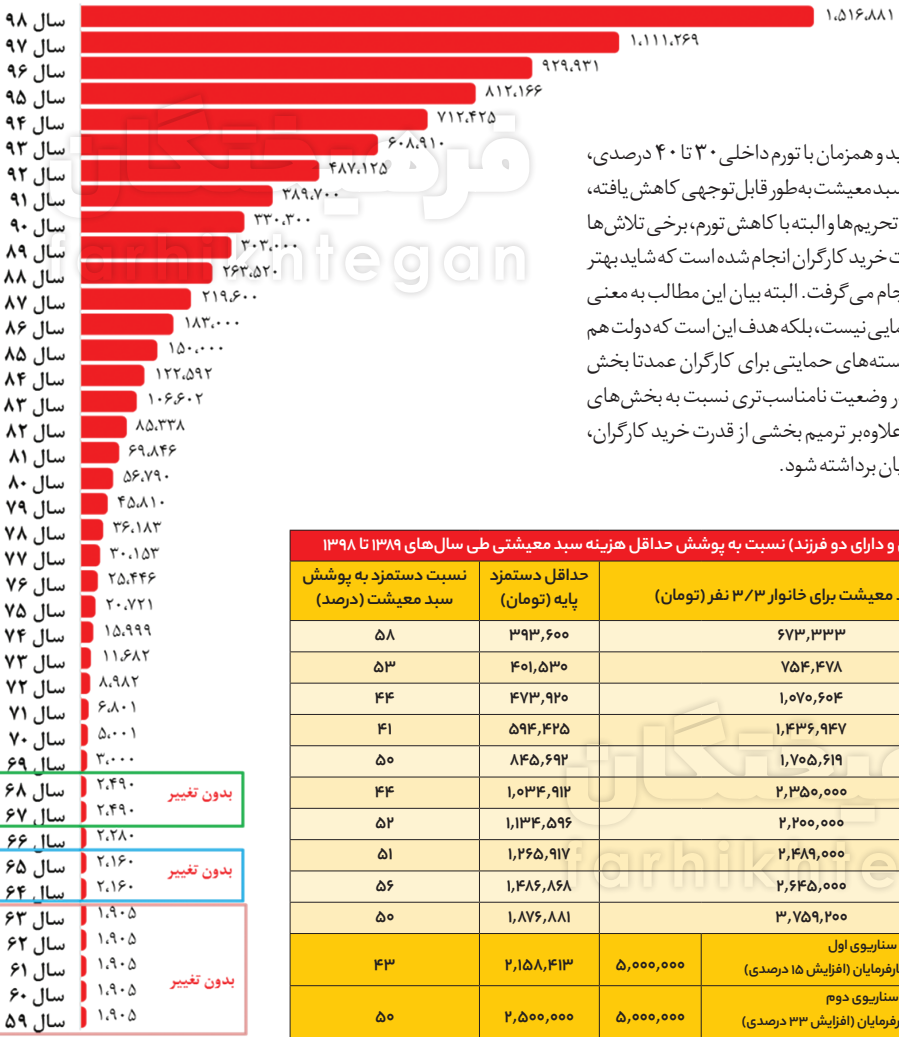

میزان حداقل حقوق ماهانه کارگران مشمول قانون کار طی ۴۰ سال اخیر

(ارقام به تومان)

دو سناریوی ترمیم دستمزد کارگران

مهدی عبدللهی روزنامه نگار

با نزدیک شدن به ماه‌های پایانی سال، موضوع تعیین دستمزدها به یکی از مباحث داغ کشور تبدیل می‌شود. در همین زمینه اخیرا

کارفرمایان و شرایط واحدهای تولیدی رانیز در نظر گرفت. طبق استدلال هایی که هر دو گروه دارند، به نظر می‌رسد رقم پیشنهادی دستمزدها شاید چیزی بین دو عدد مذکور باشد.

۵۰ درصد هزینه سبد معیشت تامین نمی‌شود

یکی از نکات قابل تامل در موضوع حقوق و دستمزد کارگران، عدم تطابق سطح دستمزدها با هزینه‌های سبد معیشت است. در این زمینه بررسی‌های تطبیقی از مقایسه هزینه سبد معیشت (برای خانوار ۳/۳ نفر) و میزان حقوق یک کارگر متاهل (دارای دو فرزند) نشان می‌دهد در سال ۸۴ دستمزد کارگران متاهل ۶۶ درصد از هزینه سبد معیشت آنان را پوشش می‌داد که این میزان تا سال ۱۳۸۹ به ۵۸ درصد رسیده است. اما با وقوع تکانه‌های ارزی در تحریم‌های سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ ابتدا این میزان در سال ۱۳۹۰ به ۵۳ درصد، تا سال ۱۳۹۱ به ۴۴ درصد و تا سال ۱۳۹۲ نیز به ۴۱ درصد رسید. اما همان طور که اعداد و ارقام جدول نشان می‌دهد نسبت دستمزد کارگران به پوشش سبد معیشت در سال ۱۳۹۳ به ۵۰ درصد، در سال ۱۳۹۴ به ۴۴ درصد، در سال ۱۳۹۵ به ۵۲ درصد، در سال ۱۳۹۶ به ۵۱ درصد و در سال ۱۳۹۷ نیز به ۵۶ درصد رسیده است. با وقوع تکانه‌های ارزی سال ۱۳۹۷ بازم نسبت دستمزد به پوشش سبد معیشت کارگران از محدوده ۵۶ درصدی به ۳۱ درصد تا پایان سال ۱۳۹۷ رسید که این میزان بازم با تعیین رقم دستمزد سال ۱۳۹۸ به ۵۰ درصد در ابتدای سال جاری رسیده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد با همه انتقادهایی که به دولت و کارفرمایان در موضوع تعیین حداقل دستمزدها وجود دارد، دومورد را نباید از نظر دور داشت. اولاً طی ۶ سال اخیر اقتصاد ایران با دو تکانه عظیم ارزی مواجه شده؛ تکانه‌هایی که بخش کارفرمایی کشور از ترش‌های آن آسیب قابل توجهی دیده است، بنابراین بدون پوشش ماندن یا تامین نشدن ۵۰ درصد از هزینه‌های سبد معیشت اگرچه یک واقعیت انکارناشدنی است، اما از طرف دیگر ممکن است فشار بیش از حد به طبقه کارفرمایی هم با افزایش هزینه‌ها منجر به توقف بسیاری از فعالیتهای صنعتی و خدماتی کشور شود. ثانیاً اگرچه

کمیسون تلفیق لایحه بودجه سال ۹۹ با ذکر نرخ ۱۵ درصدی برای افزایش حقوق کارمندان و بازنشستگان بخش‌های دولتی، تاکید کرده در سال آینده حداقل دستمزد هیچ کارمندی بازنشسته‌ای نباید کمتر از دو میلیون و ۸۰۰ هزار تومان در ماه باشد. این افزایش ۱۵ درصدی دستمزدها حالا در فضای مجازی هم به عنوان بسته پیشنهادی احتمالی دولت برای افزایش دستمزدها در سال آینده مطرح است. در این زمینه دو دیدگاه کلی مطرح است؛ دیدگاه اول مربوط به نمایندگان بخش کارفرمایی است که از این میزان افزایش نرخ دستمزدها در سال آینده راضی هستند و حتی به کمتر از آن هم فکر می‌کنند. دیدگاه دوم هم مربوط به نمایندگان بخش کارگری در شورای عالی کار است که اعتقاد دارند براساس قانون کار، مبنای تعیین دستمزدها دو مولفه ۲-نرخ تورم سالانه و ۱-هزینه معیشتی است که شورای عالی کار از ۳۳ قلم کالا استخراج می‌کند، بنابراین نرخ ۱۵ درصدی افزایش دستمزدها در سال آینده نمی‌تواند مطلوبی برای افزایش دستمزدها باشد. بررسی‌ها نشان می‌دهد نمایندگان جامعه کارگری و کارفرمایی اگرچه رقمی را اعلام نمی‌کنند، اما به نظر می‌رسد ممکن است بر سر هزینه معیشت حدود پنج میلیون تومانی توافق کنند. بر این اساس، اگر دستمزد کارگران بر مبنای مدل مدنظر قانون کار و مطلوب نمایندگان کارگران به تصویب برسد، رقم نهایی دستمزد نهایی یک کارگر متاهل با دو فرزند با مجموع مزایا (پایه سنواتی، حق مسکن، حق اولاد و...) ممکن است به ۲/۵ میلیون تومان برسد؛ اما اگر مدل مطلوب دولت و جامعه کارفرمایی یعنی افزایش ۱۵ درصدی در دستمزدهای فعلی صورت گیرد، رقم دستمزد مذکور (خانوار ۳/۵ نفری) حدود دو میلیون و ۱۵۸ هزار تومان خواهد بود. بر همین اساس، «فرهیختگان» گفت وگویی را با نمایندگان دو بخش کارفرمایی و کارگری انجام داده است. هر دو گروه معتقدند دستمزدها کفاف هزینه‌ها را نمی‌دهد، اما باید وضعیت

سال	هزینه سبد معیشت برای خانوار ۳/۳ نفر (تومان)	حداقل دستمزد پایه (تومان)	نسبت دستمزد به پوشش سبد معیشت (درصد)
سال ۸۹	۶۷۳,۳۳۳	۳۹۳,۶۰۰	۵۸
سال ۹۰	۷۵۴,۴۷۸	۴۰۱,۵۳۰	۵۳
سال ۹۱	۱,۰۷۰,۶۰۴	۴۷۳,۹۰۰	۴۴
سال ۹۲	۱,۴۳۶,۹۴۷	۵۹۴,۴۲۵	۴۱
سال ۹۳	۱,۷۵۵,۶۹۲	۸۴۵,۶۹۲	۵۰
سال ۹۴	۲,۳۵۰,۰۰۰	۱,۰۳۴,۹۱۲	۴۴
سال ۹۵	۲,۲۰۰,۰۰۰	۱,۱۳۴,۵۹۶	۵۲
سال ۹۶	۲,۴۸۹,۰۰۰	۱,۲۶۵,۹۱۷	۵۱
سال ۹۷	۲,۶۴۵,۰۰۰	۱,۴۶۶,۸۶۸	۵۶
سال ۹۸	۳,۷۵۹,۰۰۰	۱,۸۷۶,۸۸۱	۵۰
سال ۹۹	۵,۰۰۰,۰۰۰	۲,۱۵۸,۴۱۳	۴۳
سال ۱۰۰ (برآورد)	۵,۰۰۰,۰۰۰	۲,۵۰۰,۰۰۰	۵۰

گفت و گو

حمیدرضا سیفی، عضو هیات مدیره کانون عالی انجمن‌های صنفی کارفرمایان ایران در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

دولت کمک کند

نماینده کارفرمایان در پاسخ به سوال «فرهیختگان» در مورد سطح حداقل هزینه سبد معیشت اظهار بی‌اطلاعی می‌کند و در پاسخ به این سوال که نظری وی در مورد افزایش ۱۵ درصدی حقوق کارکنان دولت چیست، با انداختن توپ محدودیت‌های افزایش دستمزدها در زمین دولت می‌گوید: «دولت از درآمد‌های عمومی اقدام به تامین حقوق پرسنل خود می‌کند که همین امر سبب شده، دخل و خرج دولت تراز نباشد. اما در بحث بنگاه‌های اقتصادی با محدودیت‌های مالی مواجه هستیم که همین محدودیت‌ها تامین منابع مالی دستمزدهای بیشتر را غیرممکن می‌سازد و حتی ممکن است بنگاه‌ها را بر مزز تعطیلی بکشاند. عدم توانایی تامین معیشت کارگران، نه تنها تفسیر را متوجه بنگاه‌های اقتصادی نمی‌کند بلکه با وجود این تحولات تورمی، دولت ملزم است از طریق بسته‌های حمایتی و تسهیلاتی از بنگاه‌ها حمایت به عمل آورد که در غیر این صورت با تعطیلی برخی واحدهای کوچک مقیاس مواجه خواهیم شد. بر اساس قانون اساسی، دولت وظیفه تامین منابع مورد نیاز آموزش، درمان و... و راز محل درآمد‌های عمومی دارد که با توجه به کوتاهی دولت در این مسیر، کارگران و جامعه کارگری عمده آمال و آرزوهای خود را از کارفرمایان طلب می‌کنند، تیم‌های مادر در حال بررسی موضوع هستند اما در حال حاضر باید در مورد گفتگمانی که نسبت به دولت و نسبت به کارفرمایان وجود دارد، تفاوت قائل شد. کارفرمایان با وجود تأیید زندگی سخت و در عین حال زیر خط فقر کارگران، نمی‌توانند از پس جبران هزینه‌های بیشتر بزرگند؛ چرا که همانند دولت برای تامین منابع کارمندان، متصل به منابع عمومی و درآمد‌های بخش انرژی نیستند. در حال حاضر بنگاه‌های کوچک ۹۲ درصد اقتصاد کشور ما را تشکیل می‌دهند که در شرایط فعلی فشار بیش از حد به این واحدها می‌تواند ادامه فعالیت برخی بنگاه‌ها را با مشکل مواجه سازد. سیفی در ادامه با توضیح این نکته که جامعه کارگری با مشاهده افزایش ۱۵ درصدی حقوق دولتی‌ها ممکن است گمان کند که بخش خصوصی از روی قصد یا غرضی با این افزایش دستمزدها برای کارگران خود مخالف است می‌گوید: ما منکر بدون پوشش ماندن بخش قابل توجهی از هزینه‌های سبد معیشت نیستیم، بلکه موضوع به همان درآمد ناکافی بنگاه‌ها باز می‌گردد. برای مثال در حال حاضر کمیسون تلفیق مبلغ دو میلیون و ۸۰۰ هزار تومان را به عنوان حداقل حقوق کارکنان دولت و بازنشستگان آن در سال پیش رو در نظر گرفته است؛ این در حالی است که اگر این مبلغ حداقلی را برای بنگاه‌ها نیز در نظر بگیریم، به این توجه به وجود هزینه‌های دیگری مثل سنوات و بیمه، بسیار از بنگاه‌ها از پرداخت این مبالغ برخوردارند آمد، البته این وضعیت ممکن است برای صنایع مادر و تبدیلی در کشور ما، مشکل ساز نباشد اما قطعاً فعالیت بخشی از صنایع متوسط و بسیاری از صنایع کوچک‌تر با توجه به متوقف خواهد ساخت. سیفی در پایان با تاکید بر زیر خط فقر بودن بسیاری از کارگران بخش خصوصی با درآمد می‌گوید ما نیازمند حمایت‌های بیشتر دولت هستیم تا از مشکلات فعلی عبور کنیم و اعتقاد داریم که نباید همه تاوان تورم ۴۰ درصدی را از کارفرمایان بدهند و دولت هم باید به کمک تولید بیاید.»

گفت و گو

علی اصلائی، عضو هیات مدیره کانون شورای اسلامی کار در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

شورای عالی کار هنوز به نتیجه نرسیده

دارند را به عنوان هزینه‌های سبد معیشت قرار دهیم، بزرگ‌ترین مشکل کارگران بخش درمان است. متأسفانه کسری بودجه ای که برای سازمان تامین اجتماعی پیش آمده، موجب شده هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم کارگران به طور قابل توجهی افزایش یابد. در یک سال اخیر تامین اجتماعی ۷۰ قلم از داروهای سبد معیشتی کارگران را از لیست بیمه ای خارج کرده و قیمت‌ها آزاد شده اند. این وضعیت منجر به افزایش ۶۰ تا ۷۰ درصدی هزینه‌های درمانی کارگران شده است. اگر قرار است وضعیت معیشتی کارگران ترمیم شود، در کنار مساعدت کارفرمایان، اصلاح امور صندوق‌های بیمه ای و تامین اجتماعی هم باید در اولویت قرار گیرد.

۵ میلیون هزینه معیشت منصفانه است

اینکه یکی از اعضای شورای عالی کار اظهار کرده رقم هزینه سبد معیشت نباید کمتر از ۵ میلیون تومان باشد، رقم منصفانه‌ای است. اما تصویب هزینه‌های سبد معیشت با تریکی که در شورای عالی کار و کمیته دستمزدها وجود دارد، کار را برای نمایندگان بخش کارگری سخت می‌کند. در این کمیته دولت سه نماینده، بخش کارگری سه نماینده و کارفرمایان نیز سه نماینده دارند. البته چون دولت بزرگ‌ترین کارفرما است، ترکیب این کمیته در واقع سه به شش به نفع کارفرمایان است. ما دفاع خود را از کارگران می‌کنیم، اما به هر حال قدرت اصلی با کارفرمایان است که شش رای دارند.

مشکل دستمزدها قدیمی است

یکی از مشکلاتی که در مورد دستمزدها وجود دارد، ثابت ماندن سطح دستمزدها در دوره هشت ساله دفاع مقدس است. در آن سال‌ها به خاطر مشکلات ناشی از جنگ تحمیلی خود جامعه کارگری قبول کرد که افزایش دستمزدها اعمال نشود. این موضوع واقعا قابل تقدیر بود، اما منطقی این بود که جاماندگی حقوق و

در مورد میزان دقیق هزینه سبد معیشت هنوز به نتیجه نرسیده‌ام؛ البته در شهرهای بزرگ مبالغی بین ۶/۵ تا ۷ میلیون تومان برای هزینه سبد معیشت در فضای مجازی منتشر شده که از سوی ما اعلام نشده است. البته این را بگویم که قبل از گرانی قیمت بنزین ما رقمی را برای محاسبه هزینه سبد معیشت تعیین کرده بودیم و با گرانی بنزین همه محاسبات ما خاصیت و کیفیت خود را از دست داد. مبنای عمل ما در تعیین افزایش دستمزدها ماده ۴۱ قانون کار است، تبصره یک این ماده قانونی مقرر داشته مبنای تعیین دستمزد سالانه ۱- نرخ تورمی است که بانک مرکزی (در حال حاضر مرکز آمار ایران) اعلام کرده و ۲- تبصره دو نیز مقرر شده مبنای تعیین افزایش دستمزدها هزینه سبد معیشتی است که شورای عالی کار سالانه محاسبه می‌کند. در حال حاضر این محاسبات هزینه سبد معیشتی در استان‌های مختلف در حال انجام است و در نهایت هم میانگین این ارقام به عنوان هزینه معیشت کل را اعلام خواهیم کرد. در مورد افزایش ۱۵ درصدی که دولت برای دستمزد کارکنان خود اعلام کرده ما معتقدیم که با توجه به اینکه برخلاف کارکنان دولت، کارگران عایدی دیگری به جز همان حقوق پایه ندارند، این ۱۵ درصد نمی‌تواند مبنایی برای تعیین حداقل دستمزدها باشد. تعیین نرخ ۱۵ درصدی برای افزایش دستمزدهای بخش دولتی موجب بحث‌های زیادی در شورای عالی کار شده، الان نماینده کارفرمایان از این است. درص دفاع می‌کنند، اما ما معتقدیم این رقم کافی نیست. اما در بخش دیگر، وضعیت اشتغال و کار را هم باید در نظر گرفت، چرا که برخی بنگاه‌ها ممکن است با افزایش زیاد دستمزدها دچار مشکلاتی شوند.

هزینه درمان به معضل تبدیل شده

در سبد کالایی که برای تعیین حداقل هزینه سبد معیشت در نظر می‌گیریم، سال گذشته قیمت ۳۳ کالا محاسبه شد. اگر همان ۳۳ کالایی که در بخش خوراکی و غیرخوراکی قرار

گفت و گو

بر اساس قانون مربوط به کارمندان دولت، دستمزد کارمندان باید بر اساس نرخ تورم افزایش داشته باشد که البته در چند سال اخیر شاهد کوتاهی مجلس و دولت در این زمینه بوده‌ایم و بحث مجزایی را می‌طلبید؛ اما در حوزه کارگری طبق ماده ۱۶۷ قانون کار، تکلیف تعیین دستمزد به شورای عالی کار محول شده که این شورای خود متشکل از نماینده‌های کارگری، کارفرماها و دولت است. البته ماده ۱۶۷ قانون کار، تعیین موضوع در شورای ذکر شده را بر اساس قانون کار دانسته است؛ این قانون صرفاً به تعیین دستمزد کارگران پرداخته است. بر اساس این ماده، حقوق کارگران در کل کشور بر اساس دو مولفه توجه به نرخ تورم و تامین حداقل‌های زندگی (بر اساس مولفه دوم، حداقل مزد تعیین شده بدون در نظر گرفتن ویژگی‌های روحی و جسمی و نوع کار محوله، باید توانایی پوشش حداقل هزینه‌ها را داشته باشد) تعیین می‌شود. در چند سال اخیر همه نمایندگان به‌طور سه‌جانبه بر تعریف حداقل‌های زندگی به توافق مشترکی دست یافته‌اند که مبلغ نهایی و توافقی این مولفه برای سال پیش و برای خانواری با بعد ۳/۵ نفری، سه میلیون و ۶۷۰ هزار تومان اعلام شده است. برای سال جدید نیز کمیته دستمزد کارگران در حال بررسی موضوع با کارفرماهاست که هنوز مبلغ تامین حداقل‌های زندگی نهایی نشده اما بر اساس برآورد‌های انجام شده، عددی بالای پنج میلیون تومان مورد انتظار است.

چرا ۱۵ درصد کم است؟

خدایی در پاسخ به این سوال «فرهیختگان» که آیا مبنای افزایش حقوق کارگران

علی خدایی عضو شورای عالی کار و نماینده کارگران در این شورا در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

هزینه سبد معیشت بیش از ۵ میلیون خواهد بود

به هیچ عنوان به چنین اعدادی توجهی نخواهند داشت. یکی از برنامه‌های نماینده‌های کارگری، جبران قدرت خرید از دست رفته کارگران در سال جاری است. در واقع ما باید در حداقلی‌ترین کار ممکن بتوانیم کیفیت زندگی کارگران در سال آینده را به قدرت خرید اوایل سال ۹۸ برگردانیم. بنابراین هدف اصلی، جبران قدرت خرید از دست رفته است که البته هنوز مبلغ آن نهایی نشده، اما قطعاً با اعدادی مثل افزایش ۱۵ درصدی اختلاف بسیاری دارد.»

حقوق کارگران معادل ۳۰ درصد سبد معیشت

خدایی ادامه داد: «تمرکز اصلی ما بر سفره‌های مردم است که نکته اساسی آن فاصله عمیق سبد معیشت با حداقل دستمزد است. در واقع حتی اگر ما بخواهیم مطابق نرخ تورم دستمزد را پوشش دهیم، بازم نمی‌توانیم قدرت خرید از دست رفته را به‌صورت کامل جبران کنیم. به عنوان مثال در سال ۹۱ بعد از تکانه‌های ارزی، ضربه پوشش دستمزد نسبت به هزینه‌های زندگی به عدد ۳۲ درصد رسیده بود، در حالی که این عدد در سال ۸۴ در محدوده ۶۶ درصد قرار داشت. از سال ۹۲ با تلاش نمایندگان کارگری این عدد تا سال ۹۶ رو به رشد بود و حتی به ۵۴ درصد نیز رسیده بود، اما با شروع سال ۹۷ و اتفاقات